

4. Тимонина, И. В. К вопросу о корреляции понятий «педагогический идеал» и «риторический идеал»: историко-педагогический аспект [Текст] / И. В. Тимонина // Образование и наука. – 2010. – № 11. – С. 88–97.
5. Зязюн, І. А. Педагогічна майстерність [Текст]: підр. / І. А. Зязюн, Л. В. Крамущенко, І. Ф. Кривонос та ін.; за ред. І. А. Зязюна. – 2-е вид., перероб. і доп. – К.: Вища шк., 2004. – 422 с.
6. Сухомлинський, В. О. Розмова з молодим директором школи. Т. 4 [Текст] / В. О. Сухомлинський // Вибрані твори. – К.: Радянська школа, 1976. – С. 393–629.
7. Чихачев, В. П. Лекторское красноречие русских ученых XIX века [Текст] / В. П. Чихачев. – М.: Знание, 1987. – 100 с.
8. Оноприенко, В. І. Становление высшего технического образования на Украине [Текст] / В. І. Оноприенко, Т. А. Щербань. – К.: Наукова думка, 1990. – 140 с.
9. Тимошенко, С. П. Воспоминания [Текст] / С. П. Тимошенко. – Киев: Наукова думка, 1993. – 424 с.
10. К 120-летию НТУ «ХПИ». Профессор В. Л. Кирпичев: «Фантазия нужна для инженеров» [Текст] // Газета "Политехник". – 2004. – № 29-30.
11. Міщенко, О. Особливості лекторської майстерності у педагогічній діяльності викладачів Катеринославського вищого гірничого училища в дореволюційний період [Електронний ресурс]: міжнар. наук.-практ. Інтер.-конф. / О. Міщенко // Проблеми професійного становлення майбутнього фахівця в умовах сучасного освітнього простору. – 2013. – Режим доступу: http://www.ksru.kg.ua/download/conf2013/section3/article_mishchenko.pdf
12. Чернилевский, Д. В. Духовно-нравственная культура преподавателя вуза XXI века [Текст]: между. науч.-образ. конф. / Д. В. Чернилевский, О. К. Филатов // Духовное возрождение на основе синтеза науки, религии, культуры, образования. – М.: МГТА, 2002. – С. 3–14.
13. Литвин, В. Науково-освітній потенціал нації: погляд у XXI століття. Кн. 3 [Текст] / В. Литвин, В. Андрущенко, С. Довгий та ін. // Модернізація освіти. – К.: Навчальна книга, 2003. – 943 с.
14. Naamer, A. The dynamics of professional identity of university teachers: reflecting on the ideal university teacher [Text] / A. Naamer, L. Lepp, E. Reva // Studies for the Learning Society. – 2012. – Vol. 2, Issue 2-3. doi: 10.2478/v10240-012-0010-5
15. Романовський, О. Г. Психолого-педагогічні основи гуманізації технічної освіти [Текст]: зб. наук. пр. / О. Г. Романовський; за ред. Л. Л. Товажнянського, О. Г. Романовського // Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти. – 2010. – Вип. 28. – С. 51–59.
16. Забужко, О. Мова і влада [Електронний ресурс] / О. Забужко // Хроніки від Фортінбраса: Вибрана есеїстика 90-х. – 1999. – Режим доступу: <http://exlibris.org.ua/zabuzko/index.html>
17. Сверстюк, Є. Свобода слова і культура думки [Текст] / Є. Сверстюк // На святі надій: вибране. – К.: Наша віра, 1999. – 781 с.
18. Лось, Й. Д. Публіцистика й тенденції розвитку світу. Ч. 1 [Текст] / Й. Д. Лось. – Львів: ПАІС, 2008. – 376 с.

Дата надходження рукопису 12.01.2017

Залюбівська Оксана Броніславівна, кандидат педагогічних наук, старший викладач, кафедра філософії та гуманітарних наук, Вінницький національний технічний університет, вул. Хмельницьке шосе, 95, м. Вінниця, Україна, 21021
E-mail: o.zaliubivska@gmail.com

Діденко Олександр Васильович, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри, кафедра педагогіки та соціально-економічних дисциплін, Національна академія Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького, ул. Шевченка, 46, м. Хмельницький, Україна, 29003
E-mail: didenko.alexandr69@gmail.com

УДК 801.357

DOI: 10.15587/2519-4984.2017.94380

ЛІНГВОДИДАКТИЧНИЙ АСПЕКТ ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК ФАХОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ У СТУДЕНТІВ-ІНОЗЕМЦІВ МЕДИЧНИХ УНІВЕРСИТЕТІВ

© Т. В. Сергієнко

Стаття присвячена лінгводидактичному аналізу фахової медичної комунікації. Обґрунтовано необхідність спеціального лінгвістичного опису мовних явищ для їх лінгводидактичної інтерпретації. Виявлено провідні компоненти структури фахової медичної комунікації, які є методично пріоритетними у професійно орієнтованому навчанні. Сформульовано ключові лінгводидактичні завдання, спрямовані на формування навичок фахової медичної комунікації в аудиторії іноземних студентів

Ключові слова: фахова медична мова, фахова медична комунікація, лінгводидактика, комунікативний аспект

1. Вступ

Важливим чинником ефективної професійної підготовки іноземних громадян у вищих навчальних закладах України є досконале володіння українською мовою. За цих умов зростає потреба психолого-педагогічних, методичних та лінгводидактичних дос-

ліджень, спрямованих на розроблення принципів, методів та засобів навчання української мови як пріоритетного складника у формуванні навичок фахової комунікації. Такий підхід відповідає змісту Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти, за якими мовне навчання іноземних громадян у вищій

школі повинно бути професійно спрямованим [1]. Особливого значення фахова орієнтація в навчанні української мови набуває в медичній освіті, оскільки стає підґрунтям для формування комунікативних навичок майбутнього медика. Рівень сформованості цих навичок є результатом виваженого комунікативного підходу до організації процесу навчання.

2. Огляд літератури

У вітчизняній педагогічній науці актуальними щодо професійної мови є різноманітні дослідження проблем методики викладання української мови студентам-нефілологам різного фаху, передусім тим, для якого комунікація є інструментом професійної діяльності. Автори досліджують теоретичні основи формування особистості фахівця у процесі навчання студентів-нефілологів професійного мовлення у вищій школі [2], психологічні аспекти та теоретико-методичні основи підготовки майбутніх педагогів до професійного спілкування [3], формування професійної комунікативної компетентності майбутніх журналістів [4], інтерактивні технології навчання як метод формування професійної мовленнєвої компетентності педагога [5]. З-поміж таких досліджень помітними є праці, присвячені проблемі розвитку фахової мовленнєвої компетентності майбутніх медиків у навчанні української мови [6, 7]. Стосовно іноземних студентів-нефілологів та їх навчання нерідної мови, то питання комунікативного підходу достатньо глибоко вивчені в українській та зарубіжній лінгводидактиці, однак, попри велику цінність і значущість таких досліджень, вони переважною мірою не передбачають конкретної професійної орієнтації, оскільки переслідують іншу мету – розроблення педагогічних технологій універсального характеру [8, 9]. Професійна комунікація як методична проблема навчання студентів-іноземців різного фаху, зокрема й у сфері медицини, досліджена в українській лінгводидактиці на матеріалі професійного російського мовлення [10]. Стосовно формування навичок фахової медичної комунікації українською мовою іноземного студента, то ця проблема залишається практично поза увагою дослідників.

Актуальність дослідження зумовлена тим, що через недостатню вивченість проблеми й незначну кількість розробок означеної тематики виникає нагальна потреба розглянути питання змісту професійної медичної комунікації та її лінгводидактичних аспектів у практиці навчання студентів-іноземців.

3. Мета та завдання дослідження

Мета дослідження – визначити сутність поняття фахової медичної комунікації та з'ясувати лінгвістичні основи лінгводидактичного дослідження цього феномену для навчання студентів-інокомунікантів.

Для досягнення мети були поставлені такі завдання:

1. Пораналізувати сутність поняття фахової медичної комунікації та сформулювати його визначення.

2. Обґрунтувати необхідність спеціального лінгвістичного опису феномену фахової медичної комунікації для лінгводидактичної інтерпретації цього різновиду мовленнєвої діяльності.

3. Виявити провідні компоненти структури фахової медичної комунікації, які є методично пріоритетними для розроблення дидактичних засобів професійно орієнтованого навчання іноземних студентів.

4. Сформулювати завдання лінгводидактичного опису фахової медичної комунікації, які передбачають визначення методичних напрямів навчання та конкретних видів роботи відповідно до навчальних цілей.

4. Сутність поняття фахової медичної комунікації та завдання його лінгводидактичного опису

Питання сутності професійної комунікації лежить у руслі ширшого поняття, а саме – професійної (фахової) мови.

Основоположна функція мови як унікального феномену, що забезпечує спілкування, особливим чином виявляє себе у сфері професійної взаємодії людей. Практичне застосування мови, її функціональне призначення в житті та діяльності людини є одним із пріоритетних на сьогодні напрямів сучасних наукових досліджень. Як багатоаспектне явище мова професії є об'єктом дослідження філософії, психології, мовознавства, педагогіки та методики навчання.

Фахову мову більшість дослідників кваліфікують як особливий функціональний різновид літературної мови, що обслуговує професійну сферу діяльності людей. Німецькі вчені розглядають професійну мову як сукупність усіх мовних засобів, які використовуються у спеціально окресленій комунікативній сфері з метою досягнення порозуміння між усіма фахівцями галузі [11]. Британські та американські дослідники, використовуючи термін «*language for special/specific purposes*» (LSP), що перекладається як «мова для спеціальних/специфічних цілей», розуміють під цим терміном мову професії та сфери суспільних відносин [12].

Розглядаючи феномен професійної мови в категоріально-поняттєвій площині, дослідники диференціюють поняття фахової мови і фахової комунікації. Фахова мова матеріалізується насамперед у різноплановому фаховому спілкуванні. Тому фахова комунікація – це практична реалізація фахової мови.

Фахова комунікація в галузі медицини має свою специфіку. Особливість професії лікаря полягає в тому, що комунікація здійснюється не лише між фахівцями як інтрапрофесійна взаємодія з метою інформаційного контактування, вона може виявляти себе в інтерпрофесійній діяльності як органічний і обов'язковий складник лікарської роботи, об'єктом якої є людина. Мовний контакт з пацієнтом відбувається практично на всіх етапах роботи, в переважній більшості ситуацій – системного опитування, збору анамнезу, об'єктивного обстеження, рекомендації, перебігу лікування. Цей контакт продукує роботу лікаря, формує її мету, завдання та засоби їх виконання.

У межах медичної діяльності доцільно розмежовувати професійну мову лікаря і професійну комунікацію лікаря. З огляду на диференційно-категоріальні ознаки цих концептів вважаємо, що дати визначення понять професійної мови лікаря та професійної комунікації лікаря потрібно з урахуванням їх онтологічної природи та функціонального призначення.

Отже, дефініції понять «професійна мова лікаря» та «професійна комунікація лікаря» повинні базуватися на системних відмінностях між цими феноменами. У дослідженні розглядається професійна медична мова як функціональний різновид загальнонаціональної мови, стилістично маркований конотаціями медичного змісту, що виявляють себе в розгалуженій множині галузевих медичних терміносистем, спеціальної медичної лексики, професіоналізмів, медичних мовних стереотипів. Професійна медична комунікація – це мовленнєва діяльність лікаря, у якій поєднані фахове спілкування протокольного характеру, ситуативна реалізація різноманітних прагматичних інтенцій та науковий дискурс лікаря.

Роботи, присвячені проблемам професійного медичного спілкування, репрезентують різні напрями аналізу цієї діяльності. Теоретичні основи та принципи аналізу медичної комунікації розглядають А. В. Боцман [13], Н. П. Литвиненко [14], Н. В. Місник [15], О. Б. Петрова [16], В. Я. Юкало [17], методичний та лінгводидактичний аспекти досліджують Л. І. Васецька [10], О. Л. Корольова [18] та інші.

Психолого-педагогічні та методичні дослідження фахової мови є надзвичайно цінними для вирішення завдань професійного навчання, водночас лінгводидактичний аналіз мовного матеріалу може бути повним і продуктивним за умови опертя його на власне мовознавчі дослідження. Наукові праці з лінгводидактики переконують у тому, що методиці викладання мови як іноземної треба дати лінгвістичне обґрунтування, це твердження, поширюється й на окремі напрями, зокрема фахової медичної мови як іноземної [9].

Про роль мовознавчих досліджень для створення навчально-методичного забезпечення мовної освіти, зокрема, пише С. Карпіловська: «Результати вивчення розвитку української мови, її реального сучасного стану вкрай важливі для підготовки комплексу фундаментальних праць, які становлять теоретичне й практичне підґрунтя для мовного будівництва в незалежній Україні, зокрема, для зміцнення державного статусу української мови». З-поміж таких праць дослідниця відзначає «створення нової української академічної граматики і на її базі практичних граматики, підручників для навчання української мови як рідної та іноземної» [19].

Лінгводидактичний опис граматики української мови, на думку З. Мацюк, має спиратись на мовознавче підґрунтя: «Дослідження особливостей методичної організації граматичного матеріалу в системі навчання української мови як іноземної виявило необхідність зв'язку із результатами системних досліджень мовних граматичних одиниць та явищ з позицій різних типів граматики (академічної, порівняльної, комунікативної, функціональної) та багатьох сучасних лінгвістичних дисциплін (прагмалінгвістики, комунікативної лінгвістики, соціо-лінгвістики та ін.)» [8].

Методика навчання іншомовного спілкування постає як лінгводидактична інтерпретація одного з найважливіших різновидів мовленнєвої діяльності, а саме – професійної комунікації, у тому числі й медичної. Лінгвістичною основою методики формування фахових комунікативних навичок іноземних студен-

тів-медиків постає опис професійних лінгвореалій, терміносистем, функціональних типів мовлення. Таке спрямування досліджень свідчить про методичну вмотивованість наукової інтеграції мовознавчих та психолого-педагогічних досліджень, що відбувається навіть у структурі самого терміна «лінгводидактика».

Очевидно, що такі нагальні для сучасної методики завдання як написання підручників з української мови як іноземної та розроблення інноваційних технологій мовного навчання інокомунікантів потребує активізації досліджень різних ділянок фахової, зокрема й медичної, мови. Актуальними на сьогодні напрямиами цих досліджень є:

– лексикологічний, передусім ономасіологічний, пов'язаний із вивченням термінологічних систем у сфері медицини;

– граматичний, що передбачає виявлення морфологічних форм та їх функціонування у фаховому медичному мовленні;

– синтаксичний, що визначає корпус моделей речень для вираження комунікативних інтенцій мовця у професійному медичному спілкуванні;

– стилістичний, спрямований на диференціацію мовних елементів за стилями, у яких виявляє себе фахова медична комунікація.

Тому закономірним є з'ясування стану дослідження проблем, дотичних до тематики фахової медичної мови та фахової медичної комунікації.

В українському мовознавстві дослідження фахової мови лікаря проводяться в різних напрямках. На сьогодні досить детально вивчені процеси становлення й розвитку окремих медичних терміносистем, проаналізовано лексико-семантичні особливості медичних термінів, на основі системно-семасіологічного, ономасіологічного та функціонально-комунікативного аналізу в дисертаціях Н. В. Місник [15], та О. Б. Петрової [16]. Ці роботи можуть стати лінгвістичним підґрунтям та методологічною базою для створення методик навчання спеціальної медичної термінології в аудиторії як українських студентів, так і студентів-інокомунікантів. У дослідженні А. В. Боцман [13] описано функціональні параметри медичного тексту на матеріалі англomовних фармацевтичних текстів, що функціонують як супровідні інструкції. На основі цієї роботи може бути розроблена методика навчання продукування професійно орієнтованих текстів, що використовуються як інструктаж, для українських та іноземних студентів. Професійні мовні стереотипи, які мають тенденцію до вживання в наукових медичних текстах в усно-розмовній та офіційній мовній практиці лікарів, проаналізовано в дисертації В. Я. Юкало [17]. Дослідник розглядає медичні стереотипи в мовленні лікаря в лексико-граматичному аспекті, зосереджуючи свою увагу на особливостях їх уживання в різновидах професійної мови медичних працівників: медичній науковій мові, медичній розмовній мові, мові медичної документації, мові медичної реклами. Здійснена дослідником класифікація сфер застосування фахової медичної мови допомагає систематизувати репертуар її лексичних засобів, що важливо для створення відповідного лінгводидактичного опису.

Названі наукові праці являють собою глибокі

дослідження окремих фрагментів української професійної медичної мови. Водночас фрагментарний характер теоретичних мовознавчих досліджень фахової мови ускладнює роботу з лінгводидактичного опису цього феномену. Виходить так, що практичну методику викладання української мови як іноземної можливо вибудувати на окремих, описаних у мовознавстві ділянках системи фахової медичної мови. Так само розроблення інноваційних технологій навчання та їх упровадження в практику викладання, зокрема й фахової української мови як іноземної, значною мірою залежить від рівня вивчення всіх її складників.

Відзначаючи цінність і корисність для подальших методичних досліджень праць з лінгвістичного опису фахової медичної мови, необхідно з'ясувати стан дослідження проблем, пов'язаних з фаховою медичною комунікацією.

Фахову медичну комунікацію комплексно досліджено в працях Н. П. Литвиненко, де глибоко й повно розкрито комунікативно-прагматичний аспект фахового мовлення лікаря [14]. Дослідниця визначає професійну мовленнєву діяльність лікаря як дискурс. Не можна не погодитись із думкою автора, що «аналіз самовияву лікаря-мовця в контексті своєї професійної діяльності, зроблений у нових дослідженнях, не дає всебічної картини такого явища, як сучасний медичний дискурс» [14]. У дисертації дослідниця подає свою вмотивовану дефініцію цього терміна: «Оскільки термін «дискурс» об'єднує параметри, притаманні як мові, так і мовленню, є підстави вважати, що дискурс – це своєрідна динамічна модель тексту, яка ґрунтується на комунікації і є вербальним відображенням процесу мислення. Підставою для таких міркувань вважаємо наявність у потоці мовлення цілої низки мовних одиниць різної природи:

- граматичної: слово, речення як аналог висловлення;
- прагматичної: стратегії, тактики, хід, дія;
- фонетичної: звук, слово, синтаґма, фраза;
- соціально інтерактивної: статус, роль, ситуація» [14].

Розкрита у цьому визначенні сутність поняття медичного дискурсу та обґрунтування його складників дозволяє екстраполювати виокремлені в дефініції значеннєві елементи на концепт фахової медичної комунікації і вбачати в цих явищах ознаки подібності. Тому виявлені в дослідженні закономірності функціонування фахового медичного дискурсу можуть бути застосовані до аналізу фахової медичної комунікації.

У роботах Н. П. Литвиненко всебічно проаналізовано медичний дискурс у всіх його ситуативно-комунікативних проявах. Визначаючи інституційний дискурс як статусно-орієнтовану медичну комунікацію, дослідниця виділяє два типи інституційного дискурсу:

- 1) дискретний медичний дискурс, тобто інтерпрофесійну комунікацію нерівноправних партнерів, що реалізується у сфері спілкування «лікар – пацієнт»;
- 2) недискретний медичний дискурс, тобто інтрапрофесійне спілкування рівноправних партнерів, що виявляє себе в комунікації «лікар – лікар» [7].

Досліджена в роботі залежність комунікатив-

ної організації речення від таких чинників, як мовленнєва ситуація, мовленнєвий контекст, взаємозв'язок учасників спілкування (адресанта й адресата) та розподіл між ними соціально-психологічних ролей, особливості мовного вираження комунікативного завдання, яке реалізує кожен із партнерів спілкування, репрезентує повну картину професійної медичної комунікації. Такий опис є підґрунтям для пошуку та відбору ефективних методик та розроблення системи засобів та форм роботи з навчання іноземців фахової медичної комунікації.

Дослідивши всі етапи спілкування лікаря з пацієнтом та комунікативні ситуації взаємодії лікарів-колег, автор здійснив детальний опис структур речень різних комунікативних типів, що є мовним вираженням прагматичних настанов лікаря у процесі виконання ним професійних обов'язків. Найбільш частотні основні комунікативні типи речень, виявлені в результаті дослідження, створюють основу для розроблення дидактичного матеріалу, який після ретельного методичного відбору, опрацювання й систематизації може бути введений у різноманітні види конкретних завдань.

Таким чином, у працях Н. П. Литвиненко закладено мовознавчі основи лінгводидактичного дослідження фахової мови в комунікативному аспекті, тому лінгводидактичний та методичний зміст поняття фахової медичної комунікації для навчання іноземців набуває чітко окреслених форм.

Розуміння особливостей фахового медичного спілкування, його статусно-ситуативної неоднорідності дає змогу визначити мету й завдання навчального процесу під час конкретних занять у студентській аудиторії, чітко розподілити аспекти вивчення залежно від виду комунікації, визначити набір знань та вмінь, необхідних для успішного здійснення комунікативних намірів мовця на кожному етапі професійного медичного спілкування.

У ситуаціях дискретного медичного мовлення це етапи фатичного спілкування, системного опитування, об'єктивного обстеження, рекомендацій. Кожний із цих етапів потребує методичного опису, завданням якого є визначення обсягів термінологічного, лексико-граматичного, тематико-ситуативного матеріалу, релевантного для вивчення відповідно до теми й мети заняття та обраних методів роботи. Так, на етапі системного опитування актуальним є тематико-ситуативний матеріал діалогічного мовлення з використанням різновидів питальних речень, у той час як на етапі об'єктивного обстеження та рекомендацій переважають ситуації монологічного мовлення лікаря, де частотними є імперативні конструкції. Також спостерігаються певні закономірності в частотності вживання термінології на різних етапах спілкування лікаря з пацієнтом.

Ситуації недискретного спілкування мають свої особливості мовного втілення, а отже, й методики навчання фахової комунікації. Це пов'язано з відсутністю стандартно-протокольного компонента, реалізацією певних прагматичних інтенцій, наявністю статусно-рольового чинника у спілкуванні, зростанням частки фахової вузькоспеціальної термінології в мовленні учасників комунікації.

Лінгвістичне дослідження показує надзвичайно різноманітні аспекти й форми медичної комунікації. Тому важливим завданням лінгводидактичного опису є виявлення методично пріоритетних мовних елементів і їхнього відбору з урахуванням специфіки сфери використання. Необхідно також розробити систему методичних прийомів та видів роботи, що забезпечують засвоєння відібраного матеріалу.

5. Результати дослідження

Узагальнивши наукові праці, де розроблені теоретичні основи та принципи аналізу медичної комунікації; дослідження з методики навчання української мови як іноземної; роботи, що розглядають методику навчання української мови як іноземної в медичних університетах; Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти, – сформулюємо ключові лінгводидактичні завдання, спрямовані на формування навичок фахової медичної комунікації в аудиторії іноземних студентів.

1. Визначення структури фахового медичного спілкування. Для цього необхідно передусім розмежувати дискретне та недискретне мовлення лікаря. У частині дискретного мовлення потрібно виокремити такі етапи:

- а) фатичного спілкування;
- б) системного опитування;
- в) об'єктивного обстеження;
- г) рекомендацій;
- д) перебігу лікування.

У частині недискретного мовлення треба диференціювати такі типи фахової взаємодії:

- а) стосунки рівноправності;
- б) стосунки підпорядкованості.

2. Відбір конкретних ситуацій для методичного опрацювання на кожному етапі дискретного мовлення та в кожному типі фахової взаємодії. Здійснюючи такий відбір необхідно керуватися комунікативними потребами фахового мовлення та рівнем актуальності цих ситуацій для навчання студентів-інокомунікантів.

3. Виявлення набору комунікативних навичок, що мають бути сформовані. Необхідно проаналізувати кожну з відібраних ситуацій з метою визначення її комунікативно-компетентісного потенціалу для навчання студентів-інокомунікантів.

4. Визначення системи методів для формування комунікативних навичок. Такі методи потрібно відібрати з репертуару розроблених у методичній теорії та практиці навчання нерідної мови, враховуючи зміст конкретної ситуації та методичної пріоритетності. Одним із найбільш поширених у сучасній методиці викладання іноземних мов є комунікативний метод, він же відповідає меті нашого дослідження – формування навичок фахової комунікації. Водночас корисним є застосування й інших методів – зокрема усвідомлено-зіставного та усвідомлено-практичного.

5. Обрання видів завдань для реалізації кожного методу. Види завдань необхідно добирати з урахуванням таких чинників, як відповідність змісту ситуації, доцільність для застосування в навчанні, достат-

ність для формування визначених комунікативних навичок, націленість на досягнення навчальної мети, потенціал для реалізації активного слухання та активного говоріння, рівень володіння мовою, доступність для студентів-інокомунікантів, а також особистісних якостей учнів.

6. Відбір термінологічного, лексико-граматичного, тематико-ситуативного та функціонально-комунікативного матеріалу, обов'язкового для вивчення, та визначення його обсягу. Поряд з термінологічними, лексичними, тематичними та граматичними мінімумами важливо розробити ще й комунікативні мінімуми, до яких входить перелік ситуацій або прагматичних намірів та засобів їх мовного вираження. Такі мінімуми необхідно розподілити за етапами навчання для різних контингентів, що вивчають мову.

7. Розроблення дидактичних завдань та розподіл відібраного мовленнєвого матеріалу за завданнями. Важливо прагнути до того, щоб такий розподіл був відносно пропорційним для представлення в завданнях елементів, що належать до різних рівнів мови.

8. Визначення видів мовленнєвої діяльності, передусім говоріння та слухання, для опрацювання в межах відібраних методів та видів завдань.

Визначення методичних напрямів навчання, конкретних видів роботи, координування завдань відповідно до навчальних цілей забезпечує реалізацію компетентісного підходу до навчання іноземних студентів.

6. Висновки

1. Професійно орієнтоване навчання української мови іноземних студентів медичних університетів потребує лінгводидактичного дослідження фахової медичної мови.

2. Для забезпечення системності лінгводидактичного дослідження доцільно розмежувати поняття фахової мови та фахової комунікації. Фахова мова – це функціональний різновид загальнонаціональної мови, стилістично маркований конотаціями медичного змісту. Фахова комунікація – це мовленнєва діяльність лікаря, яка відбувається у ситуаціях спілкування «лікар – пацієнт» та «лікар – лікар».

3. Фахово спрямоване лінгводидактичне дослідження спирається на спеціальний лінгвістичний опис мовних явищ, у якому виявлені типологічні ознаки української мови, категоріально визначені параметри та функціонально-комунікативні чинники використання мовних одиниць.

4. Завданням лінгводидактичної інтерпретації фахової мови та фахової комунікації є визначення обсягу термінологічного, лексико-граматичного, тематико-ситуативного матеріалу, релевантного для вивчення, та виявлення методично пріоритетних мовних елементів і їхнього відбору з урахуванням специфіки сфери використання. Розроблення системи методичних прийомів з оволодіння комунікативно значущими мовленнєвими навичками забезпечує реалізацію компетентісного підходу до навчання іноземних студентів.

Література

1. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання [Текст] / ред. С. Ю. Ніколаєва. – К.: Ленвіт, 2003. – 273 с.
2. Дроздова, І. П. Формування особистості фахівця у процесі навчання студентів-нефілологів професійного мовлення у вищій школі [Текст] / І. П. Дроздова // Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія: Педагогіка та психологія. – 2015. – Вип. 2. – С. 102–106.
3. Савенкова, Л. О. Психологія спілкування [Текст]: навч. пос. / Л. О. Савенкова, В. В. Сгадова, Л. Л. Борисенко та ін.; ред. Л. О. Савенкова. – Київ: КНЕУ, 2015. – 309 с.
4. Нагорнюк, Л. Є. Формування іншомовної професійної комунікативної компетентності майбутніх журналістів у процесі фахової підготовки [Текст]: дис. ... канд. пед. наук / Л. Є. Нагорнюк. – Тернопіль, 2009. – 271 с.
5. Стрельников, В. Ю. Сучасні технології навчання у вищій школі [Текст] / В. Ю. Стрельников, І. Г. Брітченко. – Полтава: ПУЕТ, 2013. – 309 с.
6. Лісовий, М. І. Формування професійного мовлення майбутніх медичних працівників у вищих медичних навчальних закладах [Текст]: автореф. дис. ... канд. пед. наук / М. І. Лісовий. – Вінниця, 2006. – 16 с.
7. Черних, І. О. Лінгводидактичні умови розвитку мовленнєвої компетентності майбутніх лікарів [Текст]: автореф. дис. ... канд. пед. наук / І. О. Черних; Київ. ун-т ім. Бориса Грінченка. – К., 2012. – 20 с.
8. Мацюк, З. Лінгвістичні основи методики викладання граматики української мови як іноземної [Текст] / З. Мацюк // Теорія і практика викладання української мови як іноземної. – 2007. – Вип. 2. – С. 31–39.
9. Донченко, Т. Власне методичні принципи навчання української мови [Текст] / Т. Донченко // Українська мова і література в школі. – 2004. – № 2. – С. 2–4.
10. Васецька, Л. І. Методика навчання професійного російського мовлення студентів-іноземців вищого медичного закладу [Текст]: автореф. дис. ... канд. пед. наук / Л. І. Васецька. – Херсон, 2005. – 20 с.
11. Hoffmann, L. Kommunikationsmittel Fachsprache. Eine Einfuhrung [Text] / L. Hoffmann. – Tubingen: Gunter Narr Verlag, 1985. – 307 p.
12. Strevens, P. Special-Purpose Language Learning: A Perspective [Text] / P. Strevens // Language Teaching. – 1977. – Vol. 10, Issue 03. – P. 145. doi: 10.1017/s0261444800003402
13. Боцман, А. В. Структурно-семантичні та прагматичні особливості фармацевтичних текстів (на матеріалі англійських інструкцій до вживання лікарських препаратів) [Текст]: автореф. дис. ... канд. філол. наук / А. В. Боцман. – К., 2006. – 20 с.
14. Литвиненко, Н. П. Український медичний дискурс [Текст]: монографія / Н. П. Литвиненко. – Х.: Харківське історико-філологічне товариство, 2009. – 304 с.
15. Місник, Н. В. Формування української медичної клінічної термінології [Текст]: автореф. дис. ... канд. філол. наук / Н. В. Місник. – К., 2002. – 20 с.
16. Петрова, О. Б. Структурно-семантична характеристика медичної термінології та народних найменувань хвороб в українській мові [Текст]: автореф. дис. ... канд. філол. наук / О. Б. Петрова. – Харків, 1994. – 24 с.
17. Юкало, В. Я. Мовні стереотипи в комунікаціях лікаря: автореф. дис. ... канд. філол. наук / В. Я. Юкало. – К., 2003. – 24 с.
18. Королева, О. Л. Методическое обеспечение профессионально-ориентированного обучения иностранных студентов-медиков общению на русском языке в процессе подготовки к клинической практике [Текст]: дисс. ... канд. пед. наук / О. Л. Королева. – М., 2000. – 182 с.
19. Карпіловська, Є. А. Комп'ютерне моделювання мовних змін: система мови і текст [Текст]: Міжнар. наук.-практ. конф. / Є. А. Карпіловська // Комп'ютерна лінгвістика. – К.: КНЛУ, 2012. – С. 25–26.

*Рекомендовано до публікації д-р пед. наук Токмань Г. Л.
Дата надходження рукопису 16.01.2017*

Сергієнко Тамара Володимирівна, викладач, кафедра україністики, Національний медичний університет ім. О. О. Богомольця, бул. Т. Шевченка, 13, м. Київ, Україна, 01601
E-mail: tamarasergiyenko@gmail.com